

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ

Комітет з питань інтеграції України до Європейського Союзу

01008, м.Київ-8, вул. М. Грушевського, 5, тел.: 255-34-42, факс: 255-33-13, e-mail: comeuroint@v.rada.gov.ua

ВИСНОВОК

щодо проекту Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо встановлення сприятливих умов для товаровиробників при реалізації харчових продуктів
(реєстр. № 6068 від 16.09.2021, н.д. Соломчук Д.В., Заблоцький М.Б. та інші)

Комітет розглянув проект Закону на своєму засіданні 08 грудня 2021 року (протокол № 91) відповідно до статті 93 Регламенту Верховної Ради України.

1. Загальна характеристика законопроекту

Метою законопроекту, як зазначено в пояснювальній записці до нього, є зміцнення основ національної продовольчої безпеки і протидія недобросовісній конкуренції між суб'єктами господарювання, у тому числі в процесі реалізації харчових продуктів; підтримка вітчизняних виробників харчової продукції при здійсненні торгівельної діяльності.

Також запропонованим проектом Закону передбачається імплементація норм Директиви Європейського Парламенту і Ради 2019/633 від 17 квітня 2019 року «Про недобросовісну торгову практику між підприємствами у сфері сільського господарства та продовольства» у національне законодавство.

2. Належність законопроекту за предметом правового регулювання до сфери дії права Європейського Союзу

Проект Закону за предметом правового регулювання належить до сфери правил конкуренції, що відповідно до Закону України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу» від 18 березня 2004 року № 1629-IV належить до пріоритетних сфер, в яких здійснюється адаптація законодавства України до законодавства Європейського Союзу та охоплюється зобов'язаннями України передбаченими у рамках Глави 10 «Конкуренція» Розділу IV «Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею» та Глави 10 «Політика у сфері промисловості та підприємництва» Розділу V «Економічне та галузеве співробітництво» Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (далі – Угода про асоціацію).

Правовідносини, аналогічні тим, які пропонується врегулювати проектом Закону, регулюються¹:

– Директивою Європейського Парламенту та Ради 2011/7/ЄС від 16 лютого 2011 року «Про протидію простроченню платежів в торгових операціях» (OJ L 48, 23.2.2011, р. 1–10) (далі – Директива 2011/7);

– Директивою Європейського Парламенту та Ради 2019/633 від 17 квітня 2019 року «Про недобросовісну торгову практику між підприємствами у сфері сільського господарства та продовольства» (OJ L 111, 25.4.2019, р. 59–72) (далі – Директива 2019/633).

3. Відповідність законопроекту праву ЄС

За результатами правового аналізу проекту Закону щодо його відповідності *acquis* ЄС та Угоді про асоціацію слід зазначити таке.

Згідно з положеннями *статті 254 Угоди про асоціацію*, Сторони визнають важливість вільної та неспотвореної конкуренції у торговельних відносинах. Сторони визнають, що антиконкурентні господарські дії та операції потенційно можуть спотворити належне функціонування ринків та загалом зменшити позитивні наслідки лібералізації торгівлі.

Статтею 378 Угоди про асоціацію встановлено, що Сторони розвивають та зміцнюють співробітництво з питань політики у сфері промисловості та підприємництва і таким чином покращують умови для підприємницької діяльності для всіх суб'єктів господарювання з особливою увагою до малих та середніх підприємств (МСП).

В супровідних документах до законопроекту, зокрема, зазначено про необхідність імплементації норм Директиви 2019/633 у національне законодавство.

Директива 2019/633 врегулює відносини між постачальниками та покупцями сільськогосподарської продукції та харчових продуктів на всьому ланцюжку їх постачання. Натомість, законопроектом пропонується врегулювати відносини винятково між постачальниками харчових продуктів та покупцями – суб'єктами торгівельної діяльності. Таким чином, коло відносин, які пропонується врегулювати законопроектом, є набагато вужчим ніж те, що врегульоване Директивою 2019/633.

Положення Директиви 2019/633 застосовуються до відносин між постачальниками сільськогосподарської продукції і харчових продуктів та її покупцями у випадках, коли один з них має більшу ринкову силу, і відповідно, може встановлювати завідомо не вигідні умови співпраці для іншого, разом з

¹ В Угоді про асоціацію відсутнє пряме зобов'язання щодо імплементації положень Директиви 2011/7 та Директиви 2019/633 в національне законодавство

цим, законопроект встановлює вимоги до договорів між будь-якими постачальниками харчових продуктів та будь-якими покупцями.

Таким чином, законопроект не повною мірою відповідає меті регулювання, на яку спрямована Директива 2019/633 – зменшення впливу недобросовісних комерційних практик у несиметричних відносинах, а також цілям Угоди про асоціацію - стаття 378, як уже зазначалося, передбачає, що Сторони покращують умови для підприємницької діяльності для всіх суб'єктів господарювання з особливою увагою до малих та середніх підприємств.

Законопроектом пропонується встановити повну заборону на включення до договорів купівлі-продажу (поставки) харчових продуктів низки умов. При цьому, такий підхід відповідає положенням Директиви 2019/633 лише частково, оскільки Директива містить як повністю заборонені торговельні практики, так і такі практики, які можуть бути дозволені у випадку, якщо вони прямо передбачені у договорі. Зокрема, йдеться про такі невідповідності:

а) законопроектом пропонується заборонити включення до договорів купівлі-продажу низки умов, що відповідно до Директиви 2019/633 не вважаються недобросовісною торговельною практикою, якщо такі умови чітко встановлені в договорі купівлі-продажу, а саме: оплату постачальником включення продукту до асортименту (зміну асортименту) харчових продуктів суб'єкта торговельної діяльності; відшкодування постачальником харчових продуктів витрат, пов'язаних з утилізацією або знищенням непроданих харчових продуктів, крім випадків, пов'язаних з утилізацією харчових продуктів через їхню невідповідність нормам безпечності та якості, ризик для життя чи здоров'я споживачів, через виробничі недоліки; повернення постачальнику харчових продуктів поставлених харчових продуктів або їх заміну, за винятком випадків, якщо таке повернення або заміна обумовлені неналежною якістю харчових продуктів, їх пошкодженням, що сталося з вини постачальника таких харчових продуктів;

б) законопроектом пропонується заборонити включення до договорів купівлі-продажу умов, щодо яких Директива 2019/633 не встановлює жодних обмежень, а саме: стягнення з постачальника харчових продуктів штрафу, що перевищує 1 % від вартості поставленої продукції та не стосується якості, кількості та строків поставок харчових продуктів; застосування взаємозаліків при розрахунку за поставлені харчові продукти; встановлення дискримінаційних умов для різних постачальників однакових за якістю харчових продуктів; застосування взаємозаліків; залучення працівників постачальника до діяльності суб'єкта торговельної діяльності без винагороди.

У законопроекті не відображені окремі практики, що прямо заборонені Директивою 2019/633: одностороння зміна покупцем таких умов договору

поставки сільськогосподарської продукції як періодичність, спосіб, строк або обсяг поставки, вимоги до якості, порядку розрахунків, ціни сільськогосподарської продукції; оплата постачальником послуг, що не пов'язані з продажем поставленої ним сільськогосподарської продукції; відмова покупця від укладення договору поставки у письмовій формі, якщо постачальник вимагає цього; «комерційна помста»; вимога покупця до постачальника щодо відшкодування постачальником витрат на розгляд скарг кінцевих споживачів щодо проданої покупцем сільськогосподарської продукції, яка була поставлена постачальником, за винятком випадків, якщо така скарга пов'язана з недоліками продукції, що виникли з вини постачальника.

Положення законопроекту про вимогу надавати постачальнику рекламні, маркетингові, логістичні послуги, послуги з підготовки, обробки, пакування харчових продуктів, інші послуги, пов'язані із реалізацією харчових продуктів кінцевому споживачу винятково на підставі договору про торгівельне співробітництво загалом, відповідає вимогам встановленим Директивою 2019/633. Разом з цим, Директива 2019/633 не містить обмежень щодо змісту умов договору щодо зазначених послуг, крім обов'язку надати попередній розрахунок вартості таких послуг. Зокрема, Директивою 2019/633 не встановлюється максимальний розмір плати за такі послуги, що пропонується закріпити законопроектом.

Законопроектом, встановлюються максимальні строки розрахунків за поставлену продукцію, водночас, Директива 2019/633 не встановлює максимального строку розрахунків у десять календарних днів (лише тридцять або шістдесят днів, залежно від терміну придатності продукту).

Відповідно до запропонованих законопроектом положень частини восьмої нової статті 52-1 Закону України «Про основні принципи та вимоги до безпечності та якості харчових продуктів» постачальник має право припинити поставки до повного розрахунку із ним, або на дострокове розірвання договору поставки у разі, якщо покупець прострочив оплату більш ніж на 30 календарних днів. Директивою 2019/633 такі права не закріплюються, так само як і передбачені частиною дев'ятою вищезазначеної статті права покупця зупинити оплату за поставлену продукцію у разі порушення умов договору щодо строків або обсягів поставки постачальником.

Законопроектом передбачається, що встановлені ним вимоги до договорів купівлі-продажу (поставки) харчових продуктів, договорів про торгівельне співробітництво не поширюються на відносини, пов'язані з організацією та здійсненням зовнішньоекономічної діяльності у сфері торгівлі харчовими продуктами, а також з публічними закупівлями харчових продуктів, у тому числі для закупівлі продуктів освітніми закладами та закладами охорони здоров'я.

Відповідні положення не узгоджуються з підходами, закладеними у Директиві 2019/633, яка поширюється на усі випадки закупівель сільськогосподарської продукції та харчових продуктів публічними органами у покупців, обсяг річного доходу яких не перевищує 350 млн. євро, а також на усі види поставок такої продукції, якщо постачальник або продавець або обоє зареєстровані на території Європейського Союзу.

17 квітня 2019 року була прийнята Директива 2019/633², згідно з якою держави-члени мали прийняти та опублікувати відповідні законодавчі акти, а також адміністративні заходи, спрямовані на імплементацію положень Директиви 2019/633 у національне законодавство до 1 травня 2021 року, і повністю ввести у дію відповідні адміністративні заходи з 1 листопада 2021 року. Водночас, 12 з 27 країн - членів ЄС (Австрія, Бельгія, Кіпр, Чехія, Естонія, Франція, Італія, Польща, Португалія, Румунія, Словенія та Іспанія) не виконали вимог щодо повної імплементації положень Директиви у національне законодавство, у результаті чого щодо них 27 липня 2021 року Європейською Комісією було розпочате розслідування. Директивою 2019/663 також передбачено, що до 1 листопада 2025 року Європейська Комісія повинна провести оцінку практики застосування Директиви, та презентувати відповідну доповідь, яка, у тому числі має містити (якщо це буде необхідно) відповідні законодавчі пропозиції.

Додатково необхідно зазначити, що в Європейському Союзі питання щодо оплати поставлених товарів також врегульовані Директивою 2011/7. Метою Директиви 2011/7 є протидія простроченню платежів в торгових операціях для забезпечення належного функціонування внутрішнього ринку, таким чином, сприяючи конкурентоздатності суб'єктів підприємницької діяльності та, зокрема, МСП.

Пунктом 13 Преамбули Директиви 2011/7, окрім строку договірної періоду здійснення оплати між підприємствами (не більше 60 календарних днів), також визначено, що у сторін залишається можливість однозначно передбачити період здійснення оплати, що становить більше 60 календарних днів, за умови, що таке продовження не вважатиметься надзвичайно несправедливим по відношенню до кредитора.

Частиною п'ятою статті 3 Директиви 2011/7 встановлено, що Держави-члени гарантують, що період оплати, зазначений в контракті, не перевищує 60 календарних днів, якщо інше однозначно не передбачається в контракті та за умови, що це не надзвичайно несправедливо по відношенню до кредитора в межах розуміння статті 7.

² https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_21_3903

Положення Директиви 2011/7 підкреслюють необхідність збереження принципу свободи договору між суб'єктами господарювання.

Таким чином, надмірне регуляторне втручання держави у договірні взаємовідносини між суб'єктами господарювання може призвести до спотворення принципу свободи договору, закладеного у Принципах європейського договірного права та Цивільному кодексі України (стаття 627), відповідно до яких суб'єкти господарювання є вільними в укладенні договору, виборі контрагента та визначенні умов договору з урахуванням вимог законодавства, звичаїв ділового обороту, вимог розумності та справедливості.

4. Висновок Комітету з питань інтеграції України до ЄС

Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо встановлення сприятливих умов для товаровиробників при реалізації харчових продуктів (реєстр. № 6068 від 16.09.2021, н.д. Соломчук Д.В., Заблоцький М.Б. та інші) **суперечить** цілям Угоди про асоціацію, **фрагментарно і вибірково враховує** положення права ЄС та **потребує суттєвого доопрацювання.**

Голова Комітету

І.О. КЛИМПУШ-ЦИНЦАДЗЕ

ЄАС ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

Підписувач: Климпуш-Цинцадзе Іванна Орестівна
Сертифікат: 58E2D9E7F900307B04000000EED52E007FC38E00
Дійсний до: 20.01.2023 0:00:00

Апарат Верховної Ради України
№ 04-20/03-2021/385118 від 10.12.2021

752261